

RIJEČ O TOLERANCIJI

Tvrditi kako nas na sveukupno djelovanje, pa tako dakako i na pisanje, nagoni imperativ metanoje - ne znači puno više od puke racionalne dosjetke, koja na tronu sebedostatnosti šuti o ciljevima. Međutim, odmah na početku htio bih ovu tvrdnju omeđiti, što znači ne prepustiti je gipkosti čitateljeva intelekta i njegovim prohtjevima, nego sugerirati njezin opseg. Ovdje, naime, želim progovoriti u prilog življenja tolerancije. Nadalje mislim kako se podrazumijeva da me na pisanje u svezi s ovom problematikom ne navodi želja da joj sročim slučajnošću inspiriran panegirik, nego baš ona, njoj suprotna stvarnost, istinski je pokretač mog pera. Zar nije dovoljno sagledati situaciju oko nas u proteklih nekoliko godina i vidjeti stravične posljedice netolerancije?!

Ako cilj nije ostati na površini manifestacija, treba se spustiti do temelja. U temelju netolerancije leži zlo, dok se u podnožju tolerancije nalazi obris ljubavi, pravednost. Zlo kojim je čovjek pogođen, kojemu oduvijek nastoji naći korijene i rastumačiti ga, pruža mjesto relativnom pesimizmu kad se radi o pobjedi njemu suprotne realnosti. No, mirenje sa zlom i nenastojanje da ga se otkloni svakako je nedopustivo. Ako se navedeno pesimističko stajalište konkretizira na našu problematiku, dobije se stav o toleranciji kao utopiji, koju nije moguće ostvariti na zemlji. Naime, "zdrava ljudska pamet" vlada argumentom poput onog: ni čašu vode ne možeš popiti, a da ne progutaš milijune sićušnih stvorenja. Ovakve dobro skrojene misli mnoge ostavljaju u fatalističkim okvirima pomirenosti, a sve što mogu reći staje u izjavu: to je tako. Međutim, uvjeren sam da se ovoj lucidnoj primjedbi o čaši vode može vrlo lako pridati narav sofizma. Životno načelo iz kojeg je iznikao nikako nije jedino moguće.

Sama činjenica da postoji ljubav i da ju je svatko od nas manje ili više iskusio otvara nam nova prostranstva. Spomenuta izjava zapravo previđa da prioritet samoostvarenja ne nosi nužno u sebi samo jednu osobu, nego da može, ako hoće, uključiti i osobnu korist drugoga. Doduše, mizantropiji sklona teorija i ovdje može primjetiti kako je navedeni altruizam opet solipsistička reklama, ali pod kapom nebeskom nema ničega većeg.

Na početku sam istaknuo da želim svoj glas nade dati življenju tolerancije. Mislim kako odmah treba odbaciti pomisao kako je glavna njezina svrha omogućiti društvenu funkcionalnost. Nepoštedno glodanje među ljudima nije vrhunac što bi ga tolerancija morala postići. Dopustite mi

tautologiju: tolerancija nije samo tolerancija, ona bi trebala imati puno uzvišeniju zadaću.

O njoj svakako ne može biti govora, a da se ne spomene sloboda. Ona je ta koja može izabrati dobro i zlo. O njoj ovise mir i rat, život i smrt. Ona samu sebe može omeđiti i stvoriti životno suglasje, isto kao što raskalašena dovodi do trvenja. Sloboda koja stvara toleranciju ona je koja staje gdje hoće, a ne ona koja čini što hoće. Ona nema samo crtu skućavanja, nego je orijentirana na onu pozitivnu, koja govori iz Kristovih riječi: "Ljubite jedni druge kao što sam ja vas ljubio".

Taj drugi, čovjek do mene, moj bližnji, može biti tretiran u rasponima sartreovskog prokletstva, a u tom slučaju dolazi do bezobzirnog uništavanja, kojemu je rat samo najviši stupanj. Taj isti čovjek može mi biti slika Božja, odsjaj njegova lica. Njegova sloboda može se od stvarnosti koja me sputava pretvoriti u jedini istinski način moga življenja.

Mislim na kraju kako nam je svima jasno da nismo tako sazdana da bismo mogli opstati kao otoci, ali isto tako da nismo pozvani da budemo sudionici u ljudskom zvjerinjaku. Toleranciju bih u ovom kontekstu smjestio između osamljenosti i despotizma. Ona bi trebala utirati put ljubavi.

fra Stipe Vrdoljak